

Bèrgs en anders niks

'Berghemmer reed na aanrijding door en deed alsof zijn auto was gestolen'. Ik las het enige tijd geleden in het Brabants Dagblad. 'Berghemmer'. De journalist komt niet uit onze regio, zo veel is zeker. Misschien uit de buurt van Arnhem of Zelhem, waar de inwoners Arnhemmers of Zelhemmers worden genoemd.

Maar ook in Berghem kunnen we er wat van als het gaat om het verhaspelen van onze dorpsnaam. Varianten genoeg: de Berchplaets, Berghs Contact, Berchs-Heem, de Bergse Kwis, complex De Berghse. Allemaal goed bedoelde pogingen iets van Berghem in de naam van het onderwerp te laten doorklinken. Of die pogingen ook geslaagd zijn, is nog maar de vraag.

Laten we even kijken naar de herkomst van onze dorpsnaam. Volgens historici is Berghem (waarschijnlijk) afgeleid van twee woorden; berga (berg) en haim (woonplaats). Die keuze had te maken met de ligging, namelijk hoger dan de omgeving en daardoor beschermd tegen overstromingen van de Maas. Heel aannemelijk. Toch is er in het verre verleden een periode geweest waarin niet Berghem, maar Berchem werd geschreven. Waarschijnlijk een idee van enkele nieuwkomers in die tijd. Het zou mij niet verbazen als dat Ossenaren zijn geweest. Hoe dan ook; een inwoner van Berghem was en is in elk geval een Berghemnaar of een Berghemse.

Maar waar komen die rare benamingen dan vandaan?

Uit de moedertaal van ons dorp; 't Bèrgs (met een accent op de e, want die bepaalt de juiste klank). Ik schrijf bewust moedertaal, want dat is de taal waarmee onze voorouders, mijn generatiegenoten en ik zijn opgevoed. Standaardnederlands werd er niet gesproken, ook niet op de St. Aloysiuschool waar ik mijn 'opleiding' ooit begon. Wij spraken Bèrgs, want we waren (en zijn) Bèrgse. En kwam je van buiten het dorp, dan was je 'unnen buitembèrgse'. Simpel. Binnen de dorpsgrenzen was 't Bèrgs de voertaal en daar kon je jezelf uitstekend mee redden. Daarbuiten werd het met de kilometer lastiger, maar daar wilde je eigenlijk ook veel liever niet zijn. Vandaag de dag is het grootste deel van de Bèrgse echter Berghemnaar geworden. Onze moedertaal kwijnt weg en zal een langzame dood sterven. Behalve als er naam moet worden verzonnen voor een gebouw, een krant of een quiz. Dan wordt de moedertaal er met de haren bijgesleept en misbruikt.

Wat nou Berchplaets? Iemand had waarschijnlijk Bergplaats bedacht, maar de kruiswoordpuzzelaar in het gezelschap riep meteen 'la'. Dus werd 'plaats' veranderd in 'plaets' (wij Bèrgse noemen dat 'strèijlek doen') en Berg werd Berch. Berghs Contact, ook zoiets. Waarom die h ertussen? Het is Berghems Contact of Bèrgs Contact. Nog complexer wordt het bij complex De Berghse. Wat heeft de bedenker hier bedoeld? De Berghse wat? De 'Berghse' mensen die dachten een appartement gekocht te hebben? En ook weer die h ertussen.

Voor Berchs-Heem kan ik het gebruik van ch nog begrijpen (die vereniging is nou eenmaal dol op rariteiten uit het verleden), maar daar houdt mijn begrip dan ook op. En dan hebben we nog de Bergse Kwis. Tja, als je quiz zo schrijft dan had je op de St.

Aloysiusschool van de onderwijzer een bos sleutels naar je hoofd gekregen. Maar - eerlijk is eerlijk - ze zijn de enigen die 'Bergse' schrijven en daarmee onze moedertaal nog het minst onrecht aandoen.

Sinds kort wordt landelijk discussie gevoerd of bepaalde straatnamen vervangen moeten worden, omdat de naamgevers niet de helden waren die we dachten.

Misschien moeten we in Bèrge de naamgeving van die gebouwen, krant, vereniging enzovoorts maar eens ter discussie stellen. Of nie dan?

Riny Boeijen